

Türkiye: Pkk'nın Silahlı Mücadelesine Son Vermek

Europe Report N°213 20 Sep 2011

ÖZET VE ÖNERİLER

Şiddetin aniden artması, Kürdistan İşçi Partisi'nin (Partiya Karkerên Kurdistan, PKK) 27 yıldır devam eden silahlı mücadelesine müzakere yoluyla son verilmesi planlarını suya düşürdü. Türkiye'de haziran ortasında yapılan seçimlerden bu yana çatışmalarda 110'dan fazla kişi öldü, ülke çapındaki etnik sürtüşme fikirleri sertleştirdi, hükümet PKK üslerini bombalamaya ve yakın zamanda kuzey Irak'a bir kara harekatı gerçekleştirmekten söz etmeye başladı. PKK, yeni terör ve saldırıları dalgasına bir an önce son vermeli ve Türk makamları, her türlü şiddeti durdurmak amacıyla bu tırmanışı kontrol altına almalı. Sıcak savaş ve askeri taktikler, Kürt sorununu 1990'larda çözemedi ve şimdi de çözemeyecek. Çözüm, geçtiğimiz on yılda yapılan ve Türkiyeli Kürtlere eşit haklar vermeyi kısmen başaran anayasa, dil ve hukuk alanlarındaki reformları daha da ileri götürerek ulaşılabilir ancak. Son zamanlardaki şiddet göz önünde bulundurulduğunda olumlu bir dinamığe geri dönmek için iki tarafın da zihinsel olarak somut ve stratejik bir atılım yapması gerekiyor. İki taraf da kendisinin 1984'ten bu yana 30.000'den fazla insanın ölümüne neden olan silahlı çatışma sarmalına kapılmasına izin vermemeli.

Türkiyeli Kürtlerin milliyetçi hareketi, Türkiye içinde yasal ve şiddetten uzak bir mücadeleye kati olarak angaje olmalı ve seçilmiş temsilcileri, Türkiyeli Kürtlere uzun süredir tanınmayan evrensel haklarını verebilecek ülke çapındaki reformların yapılabileceği tek yer olan meclisteki yerlerini almalı. Türk makamları, tüm Türkiyeli Kürtleri tam saygı gören vatandaşlar olduklarına ikna edecek olan radikal yasal, toplumsal ve siyasal önlemleri hayata geçirmeliler. Şiddet yanlısı olmayan milliyetçilere ulaşmalı ve cezaevindeki lider Abdullah Öcalan da dahil olmak üzere PKK ile uzun süredir devam eden silah bırakma müzakerelerini terk etmemeliler. PKK'nın son zamanlardaki saldırılarını önlemek için kararlılıkla hareket etmekte haklı olsalar da yetkili makamlar, göze göz diş diş tavrı nedeniyle tırmanan şiddetin tuzağına düşmektan kaçınmalı. Türkiye'nin kuzey Irak'taki PKK kamplarına karşı yaptığı pek çok büyük hareket geçmişte hiçbir şeyi çözemedi. Daha güçlü taraf olan yetkili makamlar, bunun yerine çatışmaya son vermek için fırsatlar yaratmakta öncülük etmeli.

İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) geliştirdiği Demokratik Açılım vaatleri, 2009'un sonlarından itibaren tüm eksikleri, hataları ve başarısızlıklarına rağmen ilerisi için en iyi yol olmayı sürdürüyor. Bu çaba, yüzde 15-20 olduğu tahmin edilen Kürtçe konuşan nüfus ile devlet arasındaki çatışmanın açtığı yaraları iyileştirmek üzere Türkiye'nin yaptığı en güvenilir girişim olarak kabul ediliyor. Elinizdeki raporda Kürtçe televizyon yayınına erişimin genişletilmesi, Kürtçe konuşma yapabilme hakkının yasada yerini alması ve Türkiye'deki cezaevlerinde işkencenin neredeyse tamamen ortadan kaldırılmasının gözetilmesi de dahil olmak üzere bu girişim kapsamında şimdiye dek atılan ondan fazla somut adım ayrıntılarıyla ele alınıyor. Diğer adımlarsa Kürt şehirlerinde yeni bir özgürlük hissine, Öcalan ile üst düzey görüşmeler yapılmasına ve Kürtlerin çoğunlukta olduğu güneydoğuda federal bir yapının uygulanmasını veya tam barışın ardından Öcalan'ın cezaevi koşullarının değişmesi gibi önceleri konuşulması yasak olan fikirlerin anaakım yorumcular tarafından tartışılmaya açılabilmesine yol açtı.

Silahlı mücadeleyi sona erdirmek üzere yine görüşülmekte olan bir anlaşmanın ana hatları – savaşa son verilmesi, önemli yasa değişiklikleri yapılması, af ve Türkiyeli Kürtlerin yasal Türk sistemi içinde çalışmayı kabul etmeleri – her iki taraf için de en iyi uzun vadeli sonuç olmayı sürdürüyor. Ne var ki bu reformları yaparken yetkili makamlar, seçilmiş belediye başkanları ve milliyetçi parti üyeleri de dahil yüzlerce Türkiyeli Kürt milliyetçiyi tutukladı. 3.000’den fazla milliyetçi aktivist parmaklıklar ardında ve bunların pek çoğu, AKP’nin sorumlu olduğu yasalar yürürlükteyken fikirlerini şiddete başvurmadan açıkladıkları için “terörist” olarak ceza almış durumdalar. Öte taraftan Demokratik Açılım’ın köşe taşı olması gereken adım, yani Ekim 2009’daki çığır açıcı PKK affı, Türkiyeli Kürt milliyetçilerin bunu propaganda amacıyla kullanması üzerine başarısızlıkla sonuçlandı.

AKP’nin nispeten açık fikirli yaklaşımı, partinin Türkiyeli Kürtlerin oylarının yarısını kazanmasını sağladı; ancak hükümetin daha da ileri gitmesi ve diğer yarısını ve onların temsilcileri olan Kürt milliyetçi hareketindeki karar alıcıları da sürece tam anlamıyla dahil etmesi gerekiyor. Kürt dillerine ve kültürüne saygılı eğitim seçenekleri sunmalı ve milliyetçileri terörist diye haksız yere cezaevine gönderen yasaları yeniden kaleme almalı. Ayrıca politikalarının tüm askeri, hukuki makamlar ve devlet organları tarafından tam olarak uygulanmasını garanti altına almalı. Aksi takdirde Haziran 2011 seçimlerinden sonraki gelişmelerin gösterdiği üzere milliyetçiler ikna olmaktan uzak ve tehdit altında hissedecek ve uzlaşmaya dayalı bir çözüme ulaşmaya hazır olmayacaklar.

AKP’li liderler ayrıca, Kürt sorununu çözmede reformun elzem olduğu, evrensel hakların verilmesinin taviz demek olmadığı, Türkçe’nin ülkenin resmi dili olarak zarar görmediği, hemen hemen tüm Türkiyeli Kürtlerin birleşik bir Türkiye’de yaşamaya devam etmek istedikleri yolunda genel Türk kamuoyununu ikna edebilmek için seslerini yükseltmeliler. Hükümet, güvenlik güçlerine PKK’lı militanları öldürmekten ziyade mümkün olduğunca canlı yakalamaları yönünde emir vermeli ve yasal Kürt milliyetçi partisini en geniş kapsamda sürece dahil etmeli.

Öte taraftan PKK ise saldırılarına derhal son vermeli. Daha geniş anlamdaki Türkiyeli Kürt milliyetçi hareketinin, sivilleri, memurları ya da devriye gezen polis veya askerleri hedef almanın, Kürtlerin arzuladığı ve hak ettiği daha fazla hakkı elde etmelerini sağlamasının mümkün olmadığını açıkça ortaya koyması gerekiyor. Bunun yerine daha ziyade Barış ve Demokrasi Partisi’nden (BDP) seçilen milletvekilleri, meclisteki yerlerini almalı ve hükümetin vaat ettiği anayasa reformları yoluyla değişim sağlamaya odaklanmalılar.

Türkiyeli Kürt milliyetçiler, taleplerinde belirgin ve açık olmalılar ve örneğin PKK militanlar için af konusu gibi anlaşmalara sadık kalmalılar. Türkiye, Suriye, Irak ve İran’ın topraklarını bölerek bağımsız bir Kürdistan kurma fikrinden samimiyetle vazgeçtiklerine ve Türkiye içinde demokratik bir gelecek için uğraş verdiklerine dair Türkiye’nin batısındaki kamuoyunu ikna etmeliler. Odak noktası, savaşı sona erdirmeyi ve barışçıl araçlarla evrensel haklara ulaşmayı hedef almış, yasal, ulusal bir siyasi parti geliştirmek olmalı.

Uluslararası toplum üyeleri artık bu çatışmada yalnızca dolaylı roller oynuyorlar. 2007’den bu yana ABD, PKK’lı savaşçıların çoğunluğunun konuşlandığı dağlık Irak sınırında havadan keşifle gerçek zamanlı istihbarat sağlayarak NATO müttefikleri olan Türkiye’yi destekliyor. AB devletleri, PKK’nın Avrupa’da para toplamasına ve yandaş kazanmasına izin vermenin tehlikelerinin geçtiğimiz yıllarda farkına vardılar. Ne var ki Türkiye, Kürt sorununu sadece askeri yöntemler kullanarak çözmeye karar verirse kendini bölgedeki demokratik standartları belirleyen ülke olarak inandırıcı şekilde takdim edemeyecektir. Meşru güvenlik önlemlerinin

yanı sıra Türkiyeli Kürt vatandaşlarının evrensel insan haklarını tam anlamıyla tatmin etmeli. Türkiye için geçmişte Kürt istikrarsızlığının dış kaynağı olan iki ülkeden Suriye'deki güvenlik durumu kötüye giderken ve ABD'li askerler Irak'tan çekilirken Ankara, bu en acil ve tehlikeli sorununun içindeki ana kökenlerini çözmek üzere cesur adımlar atmak için kaçınılmaz bir zorunlulukla yüzleşmeli.

ÖNERİLER

Türk makamlarına:

1. Aşağıda sıralanan adımlar aracılığıyla tüm etnik gruplara evrensel haklar tanımayı ve Kürtlerin başlıca ihtiyaçlarını karşılamayı uzun vadede amaç edindiğini açıkça ifade eden reform programını yeniden başlatmalı:

a) Türk anayasasından, Siyasi Partiler Yasası'ndan ve diğer mevzuattan etnik ayrımcılığı ima eden her türlü ifadenin çıkarılması;

b) Yalnızca Kürt milliyetçi fikirleri destekleyecek biçimde gösteri yapan, konuşan ve yazanların terörist atfedilerek orantısız cezalara çarptırılmamasını veya cezaevine girmemesini garanti altına alacak şekilde Terörle Mücadele Yasası, Ceza Yasası ve diğer mevzuatın değiştirilmesi;

c) Türkçeyi eğitimde ilk ve resmi dil olarak korurken yeterli talebin olduğu tüm okullarda Kürtçe'nin ve diğer dillerin kullanımının yasallaştırılması; ve

d) Yerel meclisin çoğunluğunun oylamayla bu yönde karar vermesi durumunda belediye ve illerde Kürtçe ve diğer dillerde belge ve hizmetler sunulması.

2. Kuzey Irak'taki PKK kamplarını havadan bombalamaktan kaçınmalı ve halkın karadan hareket yönündeki baskısına direnmeli veya böylesi bir hareket olduğunda bunun Iraklı ve diğer uluslararası müttefiklerle koordinasyon halinde yapılmasını ve sivillerin ve sivil bölgelerin vurulmasından mutlaka kaçınılmasını sağlamalı.

3. PKK militanları mümkün olduğunca canlı olarak ele geçirmeyi amaçlayarak silahlı muhaliflere karşı askeri yaklaşımdan uzaklaşarak kanunları uygulayan bir yaklaşımı benimsemeli; kapsamlı bir af programı hazırlamalı; eski militanları rehabilitasyonu için programlar hazırlamalı; güneydoğudaki protestolarda görevli polise şiddet içermeyen yöntemler konusunda eğitim vermeli; ve çatışma kapsamındaki tüm cinayetleri ve zulmü tam olarak araştırmalı.

4. Türkiyeli Kürt milliyetçi hareketiyle, özellikle de meclisteki yasal temsilcileriyle diyalog ve uzlaşmayı hedeflemeli; ve meclise girmek için gereken yüzde 10 seçim barajını indirmeli.

5. Soruna dair medyada yer alan etnik içerikli sansasyonları engellemeye çalışmalı ve medyanın tamamına eşit muamele yapılmasını sağlamalı.

6. Tüm belediyelere eşit muamele yapılmasını ve mali yardımlardan eşit şekilde yararlanmalarını sağlamalı.

Türkiyeli Kürt milliyetçi hareketine:

7. PKK'nın saldırılara son vermesinde, ateşkese geri dönmesinde, silahsızlanmaya ve nihayetinde militanların topluma geri kazandırılmasına hazırlanmasında ve bu arada kuzey Irak'taki üslerini ve mevzilerini sivil bölgelerden uzak tutmasında ısrar etmeli.

8. Türkiyeli Kürt milliyetçi partiler, yasal kanallar aracılığıyla çalışacaklarını kamuoyu önünde taahhüt etmeli ve:

a) Siyasi boykotlara son vermeli ve milliyetçi bağımsız milletvekillerinin meclise girmesine izin vermeli;

b) Evrensel haklara ulaşmak ve belirli bir etnisiteyi kayıran ayrımcı ifadeleri çıkarmak amacıyla anayasal ve yasal reformlar konusunda şevkle çalışmalı;

c) Türkiye'nin batısındaki kamuoyunu alevlendirecek açıklama ve eylemlerden kaçınmalı; ve

d) Demokratik Açılım'ın yeniden başlatılması için AKP ile birlikte çalışmalı ve taş ve Molotof kokteylleri atmak da dahil gösterilerde şiddet kullanmaya son vermeli.

9. Kürtler açısından sorunun, Kürtçe yaygın eğitime bir an önce geçilmesi değil, Kurmançi ve Zazaki lehçelerinin resmi olarak tanınması ve öğretmenlerin bu tür ana dilleri okullarda kullanabilmeleri olduğunu vurgulamalı.

10. Yasal Kürt milliyetçi partileri güçlendirerek ve mevcut devlet yapıları içerisinde çalışarak Türkiyeli Kürt milliyetçi hareketin bölücü bir gündeme sahip olduğuna dair izlenimi yok etmeli.

11. İyileştirilmiş yasalar, yönetimin yerelleştirilmesi, güçlendirilmiş yerel yönetimler için belirli öneriler getirmeli ve ülke çapında yönetimi iyileştirecek ve eğitim ve ekonomi alanlarında Türk vatandaşlarının büyük çoğunluğunun takdirini kazanacak planlar hazırlamalı.

İstanbul/Brüksel, 20 Eylül 2011